

Małgorzata GRUCHOŁA, *Władysław Froch. W poszukiwaniu tożsamości...*,
Lublin: Wydawnictwo KUL, 2017, ss. 258. ISBN 978-83-8061-486-4.

DOI: <http://dx.doi.org/10.18290/rkult.2018.9.1-6>

Trudno jest znaleźć książkę, która byłaby odpowiednia zarówno dla historyka, antropologa, wychowawcy, kulturoznawcy, socjologa i psychologa, zucha i harcerza. Trudno jest znaleźć książkę, której wspólnym mianownikiem jest jedna osoba „ulepiona z dobroci” (s. 187) i tą dobroć przekazująca ludziom napotkanym na swojej drodze życia i działalności, w poszukiwaniu odpowiedzi na pytanie, o to: skąd przychodzę, dokąd zmierzam, kim jestem? (s. 201) A jednak udało się!

Wydana w 2017 r. przez Wydawnictwo KUL książka pt. *Władysław Froch. W poszukiwaniu tożsamości...* autorstwa Małgorzaty Gruchoły jest dziełem, które poprzez bibliograficzny opis życia i działalności Władysława Frocha (1917–2004) stanowi doskonałe socjologiczne studium kształtowania się tożsamości jednostkowej w osobie W. Frocha, ale także kształtowania się tożsamości zbiorowej poprzez jego życie i działalność na różnych polach rzeczywistości społecznej. Jest to opowieść o człowieku, którego swoiste powołanie do poszukiwania swoich korzeni było przyczynkiem do wspaniałej pracy twórczej i edukacyjnej. Jego ciężka praca nad sobą, ciągle pokonywanie trudności, skrupulatność i zmysł badacza pozwoliły mu stać się wspaniałym archiwistą, kronikarzem, harcerzem, tłumaczem łaciny, dydaktykiem oraz wychowawcą.

Przyjaciele, którzy na łamach tej publikacji wspominają W. Frocha, określają go jako wybitnego kolekcjonera aforyzmów i przysłów, tekstów pieśni patriotycznych i religijnych, poprzez które w duchu subtelnego wycucia formował młode kadry obywateli prawych i kochających Boga, patriotów pielęgnujących pamięć o przeszłości w myśl lepszej przyszłości Ojczyzny, tej dużej i tej małej, ziemi koziegłowskiej.

Książka składa się z trzech części problemowo-biograficznych, wyodrębnionych metodologicznie, a poprzedzonych przedmową autorstwa ks. dra Krzysztofa Stoli, wstępem i kalendarium Władysława Frocha autorki, obejmującym fakty z życia

i dorobek naukowy. Niezwykle cennym elementem tej publikacji, nadającym jej wyjątkowego charakteru, jest teoretyczne wprowadzenie do zagadnienia tożsamości, w którym syntetycznie, ale bardzo precyzyjnie przedstawiona jest definicja, rodzaje, elementy, typy oraz najważniejsze funkcje tożsamości. Posiłkując się publikacjami czołowych badaczy tego zagadnienia, Autorka przedstawia wartości kultury polskiej stanowiące podstawę polskiej tożsamości. Teoretyczne wprowadzenie jest punktem wyjścia kolejnych rozdziałów i doskonałym tłem formowania się tożsamości indywidualnej i zbiorowej w osobie W. Frocha.

W pierwszej części, zatytułowanej *Skąd przychodzę*, Autorka na podstawie fragmentów tekstów pamiętnikarskich, opisujących historię rodziny W. Frocha, pochodzenie i tradycje, jak również stosowane przez jego rodziców metody wychowawcze, wyjaśnia proces kształtowania się tożsamości jednostki. Ta część zawiera także interesujący dla socjologa, historyka i antropologa opis doświadczeń i trudów rozstania z rodzicami na etapie szkoły powszechnej; starania o przyjęcie do gimnazjum oraz szkoły średniej; etap studiów podjętych na Katolickim Uniwersytecie Lubelskim i w Wyższej Szkole Rolniczej w Lublinie oraz wpływ kluczowych osób, które przyczyniły się do ukształtowania tej nieprzeciętnej osobowości.

To właśnie w tej części czytelnik zapozna się z historią rodziny Frochów, której przodkowie najprawdopodobniej przybyli z Francji i osiedlili się pod Częstochową. Cytowane przez Autorkę opisy pamiętnikarskie subtelnie i obrazowo przenoszą czytelnika do czasów, w których młody Włodek Froch przeżywał dzieciństwo, tak jak jego rówieśnicy. Przeniesienie czytelnika do czasów młodego Frocha, uważnie obserwującego pracę zaradnego i przedsiębiorczego ojca, który nie oczekiwał też od swojego syna specjalnych umiejętności i zamiłowania do pracy w polu, jest także doskonałym zobrazowaniem kształtowania się tożsamości jednostki poprzez obserwację świata i posłuszeństwo rodzicom.

Druga część monografii stanowi odpowiedź na pytanie, dokąd zmierzał W. Froch. W tej części Autorka przedstawiła głównie dokumenty źródłowe zgromadzone w archiwum W. Frocha, jego publikacje i opracowania naukowe, które starannie wyselekcjonowała w taki sposób, żeby czytelnik w prosty sposób odkrył, dokąd zmierzał bohater tej opowieści. Nieocenione w tej części są także relacje ustne, uzyskane przez Autorkę od małżonki oraz przyjaciół i współpracowników W. Frocha, w które Autorka zgrabnie wkomponowała dokumenty źródłowe opatrzone autorskimi komentarzami. Dzięki temu czytelnik otrzymał nie tylko zobrazowany proces kształtowania się centralnych wartości kulturowych charakterystycznych dla polskiej tożsamości, ale przede wszystkim odpowiedź na pytanie, jaką rolę w tym procesie odgrywa człowiek. Jak ważna dla kształtowania się tożsamości narodowej jest wiedza i umiejętności ludzi ją tworzących? Jak ważna jest uświadomiona i nieograniczona wewnętrznie działalność, a także zachęcanie innych do pracy intelektualno-twórczej?

Kompozycja drugiej części, obejmującej blisko połowę objętości książki, w przejrzysty sposób prowadzi czytelnika przez mozaikę działalności W. Frocha jako

historyka wychowania, nauczyciela, bibliotekarza, wykładowcy, badacza, wychowawcy, zucha, harcerza, instruktora, harcmistrza, znawcy archiwistyki, tłumacza łacinnika oraz edytora, wydawcy, kronikarza i regionalisty, jak również historiografa, który pozostawił po sobie nieocenione monografie naukowe, artykuły i przekłady. To właśnie w tej części publikacji czytelnik może czerpać z mądrości płynącej z cytowanych publikacji, aforyzmów i przysłów na tematy wychowawcze, instrukcji w zakresie prowadzenia lekcji wychowawczych czy antologii polskiej poezji patriotycznej i refleksyjnej.

Poprzez zaprezentowanie jego działalności pisarskiej, wydawniczej, kronikarskiej i wspólnotowej Autorce udało się pokazać źródła tożsamości W. Frocha. Autorka przejrzyście wyjaśniła czytelnikowi mechanizm konstruowania tożsamości człowieka, który rozumiał wspólnotę i ją budował. Poprzez ukazanie aktywnej działalności człowieka, który na polu zdarzeń społecznych przekazuje, w sposób świadomy, wartości będące centralnymi dla tożsamości Polaków, udało się także zobrazować mechanizm kształtowania się tożsamości narodowej. Umiejętnie wkomponowane fragmenty jego aforyzmów, z których był dobrze znany, a przez nie wręcz identyfikowany i lubiany, są doskonałą odpowiedzią dla każdego, kto pragnie podjąć niełatwą walkę kształtowania wśród młodych ludzi postaw patriotyzmu i odpowiedzialności w duchu głębokiej miłości do Boga i bliźnich.

Trzecia część monografii, opatrzona tytułem *Kim jestem?*, zawiera teksty wspomnieniowe i świadectwa osób, z którymi W. Froch żył, pracował i tworzył, dla których „zaskarbił” sobie największy szacunek i pamięć. Znalazły się tu zatem wspomnienia Zofii Froch, małżonki Władysława; ks. abpa Stanisława Nowaka, Metropolity Częstochowskiego; Beaty Stoli-Maj, córki chrzestnej W. Frocha; ks. Krzysztofa Stoli, doktora nauk teologicznych, wieloletniego zastępcy redaktora naczelnego „Wiadomości Archidiecezji Lubelskiej – Memoranda”, asystenta kościelnego Katolickiego Stowarzyszenia „Civitas Christiana” Oddział Okręgowy w Lublinie. Znalazły się także wspomnienia Elżbiety Ogrodnik, nauczycielki biologii w II Liceum Ogólnokształcącym im. Hetmana Jana Zamojskiego w Lublinie; Kazimierza Przybyłko, nauczyciela i wychowawcy dzieci i młodzieży; Józefy Wiśniewskiej, doktor nauk humanistycznych, historyka i regionalistki; Stefana Nowaka, historyka i nauczyciela, badacza dziejów Koziegłów oraz okolic, poety, regionalisty, pedagoga, wychowawcy, członka kolegium redakcyjnego wielu periodyków pedagogicznych, działacza społecznego i przyjaciela W. Frocha, z którym współredagował wiele książek. Teksty wspomnieniowe o W. Frochu zamyka wiersz pt. *Wspomnienie o Przyjacielu Władysławie* autorstwa Jana Pętlewskiego, nauczyciela, bibliotekarza, poety lubelskiego, autora wielu zbiorów wierszy o tematyce religijnej i patriotycznej.

Trzecia część monografii, w której znajdują się także wpisy dedykacyjne i okolicznościowe, przedstawia W. Frocha oczami ludzi, którzy dobrze go znali, cenili i darzyli wielką miłością oraz szacunkiem. Jest to swoiste zwieńczenie monografii, dzięki któremu oczom czytelnika ukazuje się pełny obraz tożsamości człowieka

kształtowanej przez dążenie do odpowiedzi na pytania: skąd pochodzę, dokąd zmierzam i kim jestem?

Klamrę zamykającą monografię stanowi aneks o bracie Władysława, Antonim Frochu, jezuitcie, misjonarzu w Zambii, który swoje powołanie odkrył będąc jeszcze dzieckiem, a przez swoją postawę misjonarską wywarł ogromny wpływ na tożsamość W. Frocha. Ten niezwykle interesujący aneks został opracowany głównie na podstawie tekstu Adama Kruczka, maszynopisów Wincentego Cichockiego, jak też opublikowanych i nieopublikowanych materiałów i wspomnień W. Frocha. Niebywałego charakteru nadają aneksowi zgrabnie wkomponowane wypowiedzi abpa Stanisława Nowaka, wiersz Jana Pętlewskiego, jak też spisane przez W. Frocha wspomnienia o bracie misjonarzu czy chociażby listy Antoniego do Władysława.

Publikacja klarownie wskazuje drogę, jaką należy kroczyć przy propagowaniu centralnych wartości kultury polskiej. Ta droga powinna być przepelniona atmosferą serdeczności, szczerości, jak też pełnego wzajemnego zrozumienia i tolerancji dla odmiennych przekonań. Może zatem stanowić doskonały materiał do prac naukowych, głównie archiwistycznych i kronikarskich, podejmujących problematykę wychowania młodego człowieka, kształtowania jego tożsamości. Może też być inspiracją do tworzenia instrukcji wychowawczych, które jakkolwiek swoje źródło czerpią w dokumentach XVI- i XVII-wiecznych, to obecnie nie straciły na aktualności. Co więcej, w czasach kryzysu tożsamości i przesycenia pedagogiki cyfryzacją stają się bardziej aktualne i potrzebne. Publikacja może być także doskonałym drogowskazem w zakresie prowadzenia rzetelnych badań archiwistycznych i prac kronikarskich.

W moim przekonaniu autentyczność, aktualność oraz uniwersalność instrukcji wychowawczych W. Frocha wynika nie tylko z jego zamiłowania do procesu edukacji i wychowania, ale stanowi konsekwencję jego życia. Czytelnik odnosi wrażenie, że książka jest opowieścią o człowieku, który poprzez własne doświadczenia życiowe, miejsca, w których przebywał, ludzi, których napotkał na swojej drodze oraz własne wybory w karierze edukacyjnej ukształtował osobowość nauczyciela, wychowawcy, wykładowcy, zucha i harcerza, żeby w dorosłym życiu nauczać w taki sposób, jaki w jego przekonaniu będzie najskuteczniejszy w propagowaniu idei wychowania do wartości. Według mnie książka autorstwa Małgorzaty Gruchoły jest socjologicznym studium przypadku kształtowania się tożsamości indywidualnej i zbiorowej. Jest to jednak książka niepowtarzalna, gdyż wyjaśnienie kształtowania się tożsamości opiera się na biografii wspaniałego człowieka.

Książkę, o łącznej objętości blisko 260 stron (z aneksem i indeksami), czyta się łatwo i przyjemnie. Można odnieść wrażenie, że Autorka, przystępując do pracy nad publikacją, sięgnęła do zachowanych dokumentów świadczących o W. Frochu, uzupełniając je wywiadami świadków i dokumentami archiwów. Po przeczytaniu towarzyszyły mi dwojakie uczucia. Z jednej strony smutek, że urodziłem się za późno, żeby być uczniem tego uczynnego, pogodnego, życzliwego pasjonata —

jakich mało — który żył, pracował i działał na rzecz kształtowania tożsamości kulturowej Polaków. Z drugiej jednak strony ogarnęła mnie radość przepelniona nadzieją, że dzięki ludziom takim jak on tożsamość polska ma szansę przetrwać i rozwijać się, że jego maksyma *Frustra vivit qui nemini prodest* – „Próżno żyje ten, kto innym nie pomaga” (s. 187), przywołana we wspomnieniach jego bliskich, została zakorzeniona wśród tych, którzy mieli okazję z nim żyć i pracować. Pozostaje mi jedynie zastosować tę maksymę w moim życiu i być wdzięcznym za to, że mogę żyć w tym mieście i wśród tych ludzi, których kształtował Władysław Froch.

Błażej Dyczewski
Zakład Metod Badań Społecznych w Instytucie Socjologii
na Wydziale Filozofii i Socjologii UMCS
e-mail: blazej.dyczewski@poczta.umcs.lublin.pl